

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1999-2000

15 DÉCEMBRE 1999

Proposition de résolution relative à la mise en place d'un prélèvement minimal sur les transactions spéculatives en devises

(Déposée par MM. Jacky Morael et Michiel Maertens)

DÉVELOPPEMENTS

L'ouverture à Seattle du troisième cycle de négociation de l'Organisation mondiale du commerce a confirmé l'émergence d'une prise de conscience de la société civile mondiale des enjeux de la libéralisation des échanges et de l'ouverture des frontières.

Ces modifications soulèvent des questions importantes pour l'avenir de la capacité des États, ou des organisations d'États, à conserver la souveraineté suffisante sur la manière dont ils entendent contrôler les activités économiques sur leur territoire.

Une des grandes difficultés auxquelles sont confrontés les gouvernements, est le fait qu'il soit difficile d'appréhender par les outils juridiques classiques les contours mouvants des acteurs économiques et la liberté de ces derniers de se réorganiser rapidement en anticipant les intentions régulatrices des premiers. En ce sens, une opinion souvent exprimée par les défenseurs d'un espace économique mondial contrôlé démocratiquement et fondé sur les droits fondamentaux est que la libre concurrence laissée à elle-même est génératrice de criminalité organisée.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1999-2000

15 DECEMBER 1999

Voorstel van resolutie over het invoeren van een minimumheffing op de speculatieve valutahandel

(Ingediend door de heren Jacky Morael en Michiel Maertens)

TOELICHTING

De opening te Seattle van de derde onderhandelingsronde van de Wereldhandelsorganisatie heeft bevestigd dat de burgermaatschappij zich op wereldvlak steeds scherper bewust begint te worden van de belangen die op het spel staan bij de liberalisering van de handel en de opening van de grenzen.

Deze wijzigingen doen grote vragen rijzen bij de toekomst van de Staten of van de organisaties van Staten, met name of ze nog wel voldoende soevereiniteit kunnen behouden over de wijze waarop ze de economische activiteiten op hun grondgebied denken te controleren.

Een van de grote problemen waarmee de regeringen af te rekenen hebben, is de moeilijkheid om met de klassieke rechtsinstrumenten vat te krijgen op de wisselende contouren van de economische actoren en op de vrijheid die deze laatste hebben om regeringen die regulerend wensen op te treden, voor te zijn en snel tot reorganisatie over te gaan. In die zin zijn degenen die ervoor pleiten dat de economische wereldruimte aan een democratische controle wordt onderworpen en op fundamentele rechten wordt gegrondvest, vaak de mening toegedaan dat de vrije concurrentie aanleiding geeft tot georganiseerde criminaliteit wanneer ze aan zichzelf overgelaten wordt.

Les mouvements de capitaux sont souhaitables du point de vue du développement économique mondial, notamment lorsqu'ils interviennent en contrepartie d'échanges commerciaux qui prennent en considération le développement économique et social des pays producteurs. Mais les marchés des capitaux sont aussi le champ de manœuvre d'opérateurs commerciaux ou financiers moins scrupuleux. Il est très difficile, en l'état actuel de la réflexion et compte tenu de l'évolution de la mondialisation de l'économie, d'isoler ces comportements.

En revanche, les transactions en devises dont les circonstances révèlent un objectif purement spéculatif, par exemple des opérations se déroulant sur quelques heures, peuvent dès maintenant faire l'objet d'un prélèvement minimal. Il devrait être extrêmement réduit, de façon à ne pas gêner les opérateurs réalisant ces transactions en contrepartie d'un échange de marchandises ou de services tout en entamant, tant que faire se peut, la rentabilité des opérations purement spéculatives.

Le premier économiste à avoir théorisé cette idée, l'Américain James Tobin, parle d'un «grain de sable» introduit dans les mécanismes de mondialisation des marchés financiers de manière à les maîtriser et d'éviter les dérapages qui peuvent, en quelques heures, livrer la stabilité monétaire d'un pays aux jeux des spéculateurs. Son travail a donné lieu à une littérature abondante et d'autres applications ont été proposées, telle la «taxe de surcharge» de Bernd Spahn.

Outre l'intérêt du point de vue de la maîtrise des marchés financiers internationaux et de la protection des monnaies nationales, un tel prélèvement serait susceptible de générer un revenu important, vu les volumes extrêmement importants que constituent ces transactions. Cette recette pourrait ainsi être affectée à des actions spécifiques de solidarité dans les domaines affectés par la mondialisation de l'économie et des marchés financiers, comme la coopération au développement ou la lutte contre la pauvreté et l'analphabétisme.

Afin de rencontrer le risque de délocalisation d'activités, la question de la concertation multilatérale se pose inévitablement en cette matière afin que la Belgique ne soit pas isolée dans cette démarche. C'est la raison pour laquelle nous recommandons un travail d'étude préalable sur cette question et la présentation du résultat de cette réflexion à l'occasion de la présidence belge de la Conférence intergouvernementale et du Conseil ECOFIN en 2001.

Jacky MORAEL.
Michiel MAERTENS.

*
* *

Kapitaalbewegingen zijn wenselijk uit het oogpunt van de mondiale economische ontwikkeling, met name wanneer ze overeenstemmen met handelsbewegingen die gericht zijn op de economische en sociale ontwikkeling van de producerende landen. Maar de kapitaalmarkten zijn ook een oefenterrein voor minder scrupuleuze handelaars of financiers. Bij de huidige stand van de kennis en rekening houdend met de verdere ontwikkelingen in de mondialisering van de economie is het zeer moeilijk om zicht te krijgen op deze gedragingen.

Valutahandel die in zulke omstandigheden verloopt dat er een zuiver speculatief doel uit blijkt, bijvoorbeeld operaties die zich in enkele uren tijd voltrekken, zou nu al aan een minimumheffing onderworpen kunnen worden. Deze heffing zou zeer beperkt moeten zijn, zodat marktdeelnemers die deze operaties verrichten in ruil voor goederen of diensten, er geen hinder van ondervinden, terwijl de rendabiliteit van zuiver speculatieve operaties zoveel mogelijk aangetast wordt.

De eerste economist die dit idee theoretisch bestudeerd heeft, de Amerikaan James Tobin, spreekt van een «zandkorrel» in het mechanisme van de mondialisering van de financiële markten, met de bedoeling deze te beheersen en ontsporingen te voorkomen waardoor de muntstabiliteit van een land in enkele uren tijd ten prooi valt aan het spel van speculanten. Zijn werk heeft aanleiding gegeven tot een overvloedige literatuur terwijl ook andere toepassingen voorgesteld zijn zoals de «extra belasting» van Bernd Spahn.

Deze heffing is niet alleen interessant om de internationale financiële markten te beheersen en om de nationale valuta te beschermen. Ze kan ook aanzienlijke inkomsten opleveren gelet op de uiterst grote geldhoeveelheden die in deze handel omgaan. Deze inkomstenbron kan dan aangewend worden voor specifieke solidariteitsacties in domeinen die door de mondialisering van de economie en van de financiële markten getroffen worden, zoals de ontwikkelingssamenwerking of de strijd tegen armoede en analphabetisme.

Om te verhinderen dat activiteiten worden overgeheveld naar het buitenland, moet er terzake multilateraal overleg plaatshebben opdat België met dit initiatief niet alleen komt te staan. Om die reden bevelen wij aan over dit vraagstuk vooraf een studie te verrichten en het resultaat van deze denkoefening voor te stellen naar aanleiding van het Belgische voorzitterschap van de Intergouvernementele Conferentie en de ECOFIN-raad in 2001.

*
* *

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

Le Sénat,

Considérant la nécessité d'introduire dans les mouvements financiers internationaux un élément modérateur qui, sans constituer une barrière pénalisante pour les mouvements de capitaux souhaitables du point de vue du développement de l'économie mondiale respectueux du développement économique et social des économies nationales, dissuaderait les opérations sur les devises, purement spéculatives et à très court terme, en diminuant la rentabilité;

Considérant que ce prélèvement minimal générerait un revenu relativement important sans que cette charge ne constitue un effort injustifié de la part des consommateurs ou des facteurs de production classiques;

Considérant que le revenu de ce prélèvement pourrait être mobilisé lors d'opérations de solidarité au profit de la coopération au développement ou de la lutte contre la pauvreté et l'analphabétisme;

Demande au gouvernement d'étudier les modalités optimales de mise en œuvre d'un prélèvement minimal sur les transactions spéculatives en devises et de présenter le résultat de cette étude lors de la Conférence intergouvernementale de 2001.

Jacky MORAEL.
Michiel MAERTENS.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Senaat,

Overwegende dat het noodzakelijk is de internationale financiële bewegingen op een of andere manier te matigen, hetgeen door een aantasting van de rendabiliteit een ontraden effect zou hebben op zuiver speculatieve operaties en op deviezentransacties op zeer korte termijn, zonder dat hieruit een bestrafting of een obstakel mag voortvloeien voor de kapitaalbewegingen die wenselijk zijn voor de ontwikkeling van de wereldeconomie, voor zover deze in overeenstemming is met de economische en sociale ontwikkeling van de nationale economieën;

Overwegende dat deze minimumheffing een vrij aanzienlijk inkomen kan opleveren, zonder dat deze last een ongewettige inspanning zou vergen van de consumenten of de klassieke productiefactoren;

Overwegende dat de inkomsten uit deze heffing aangewend kunnen worden in solidariteitsoperaties voor ontwikkelingssamenwerking of voor de strijd tegen armoede en analfabetisme;

Vraagt de regering te bestuderen wat de optimale manier is om een minimumheffing op speculatieve deviezentransacties in te stellen en het resultaat van deze studie voor te stellen tijdens de Intergouvernementele Conferentie van 2001.